

De retoriek van de armoedestatistiek

Ingrid Robeyns

(gepubliceerd in een licht geredigeerde versie in De Standaard, dinsdag 4 mei 2004).

Onlangs kondigde de Wereldbank aan dat de armoede in de wereld sinds 1981 gehalveerd is. Volgens haar officiële persbericht is het aantal extreem armen gedaald van 1,5 miljard in 1981 tot 1,1 miljard in 2001, waarbij de extreem armen die mensen zijn die met minder dan één dollar per dag leven. In percentages komt dit overeen met een daling van 40 naar 21 procent van de totale bevolking in de ontwikkelingslanden. Alles lijkt er dus op dat er reden is voor optimisme.

De armoedestatistieken van de Wereldbank worden veel geciteerd, waarbij ze als objectieve feiten worden voorgesteld. Het kan echter geen kwaad om eens te kijken wat de mogelijke retorische en politieke dimensies van deze statistieken zijn. Dat is belangrijk omdat de statistieken over armoede in de wereld het onderwerp geworden zijn van een intense politieke en ideologische strijd tussen de radicale voorstanders van een kapitalistisch systeem en de andersglobalisten. Die laatsten argumenteren dat het kapitalisme negatieve gevolgen heeft voor het leven van vele armen in de wereld. Voorstanders van het kapitalisme daarentegen menen dat de vrije markt de meest efficiënte manier is om het armoedeprobleem op te lossen en de economische ontwikkeling in de arme landen te stimuleren. Als statistieken aantonen dat de armoede in de wereld vermindert, dan zien de voorstanders van het kapitalisme dat als het ultieme bewijs dat zij het bij het rechte eind hebben. De armoedestatistieken vervullen nog een andere belangrijke politieke functie, want zij zullen bepalen of de landen van de Verenigde Naties erin slagen om tegen 2015 de armoede te halveren, zoals ze hebben vastgelegd in de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen.

Maar er zijn problemen zowel met het officiële persbericht van de Wereldbank als met haar armoedestatistieken. Het probleem met het persbericht is dat het stelt dat extreme armoede gelijk is aan overleven met minder dan een dollar per dag. Waarschijnlijk klinkt

dat redelijk voor de krantenlezers in rijke landen. We gaan er tenslotte van uit dat de Wereldbank uitstekende economen en statistici in huis heeft. En we denken dat je met een dollar in Malawi of Bangladesh heel wat kan kopen, omdat alles daar goedkoop is. Maar dit is niet wat de armoedestatistieken in werkelijkheid meten. De welbekende “één dollar per dag” definitie is eigenlijk een gepopulariseerde versie voor “de koopkrachtpariteit van 1,08 dollar in de Verenigde Staten in 1993”. Met andere woorden, volgens de echte definitie ben je extreem arm als je moet rondkomen met minder consumptie dan wat je met 1,08 dollar had kunnen kopen in de Verenigde Staten in 1993. Maar wat zou een Amerikaan kunnen kopen met 1,08 dollar in 1993, wat vandaag grofweg overeenkomt met 1,40 dollar of 1,17 Euro?

Bovendien zijn de problemen met de armoedestatistieken van de Wereldbank veel ernstiger dan enkel het probleem van de vereenvoudigde definitie in het officiële persbericht. Het meer fundamentele probleem is dat de statistieken van de Wereldbank geen robuuste fundamenteen hebben. De “één dollar per dag” definitie is niet ontwikkeld in termen van wat arme mensen kunnen kopen met dat bedrag, en een aantal onderzoekers en beleidsmakers achten het zeer onwaarschijnlijk dat iemand een lange tijd kan overleven met het lokale equivalent van een dollar per dag.

De econoom Sanjay Reddy en de filosoof Thomas Pogge (beide verbonden aan Columbia University in New York) hebben geargumenteed dat de armoedemaatstaf van de Wereldbank zeer arbitrair is. Dit is niet de juiste plaats om de technische details van de kritiek van Reddy en Pogge uiteen te zetten (maar hun onderzoek is vrij beschikbaar op www.socialanalysis.org). Laat me echter kort de kern van hun analyse samenvatten.

Hun eerste kritiek is dat de armoedestatistieken geen enkele conceptuele fundering hebben. De schatting van het aantal armen is niet gebaseerd op wat het precies betekent om extreem arm te zijn, zoals ondervoeding, geen onderdak hebben, of andere noodzakelijke goederen ontberen. Een tweede probleem heeft te maken met de zogenaamde koopkrachtpariteit, die gebruikt worden om armoede in landen met verschillende munteenheden en prijsniveaus te vergelijken. Maar de gehanteerde koopkrachtpariteiten houden rekening met de prijsniveaus van *alle* goederen en diensten, terwijl de armen alleen maar de absolute noodzakelijke goederen consumeren die meestal

relatief gezien duurder zijn, zoals voedsel. Westerse toeristen denken vaak dat ontwikkelingslanden goedkoop zijn, maar dit geldt vooral voor diensten (zoals restaurantmaaltijden of vervoer), maar relatieve gezien minder voor die goederen die arme mensen consumeren. Een derde probleem is dat de methode die de Wereldbank hanteert intern inconsistent is. In 2000 herwerkte de Wereldbank haar definitie van “één dollar koopkrachtpariteit voor 1985” naar “1,08 dollar koopkrachtpariteit voor 1993”. Pogge en Reddy laten zien dat een dergelijke verandering enorme effecten kan hebben op de armoedemeting. Zo daalde de armoedemeting voor Latijns-Amerika voor 1993 van 23,5 naar 15,5% enkel door het basisjaar te ‘herzien’ van 1985 naar 1993. Tenslotte zijn de gegevens waarop de armoede metingen gebeuren vaak van bedenkelijke kwaliteit en daarom onbetrouwbaar.

Reddy en Pogge beperken zichzelf niet tot het kritiseren van de Wereldbank statistieken. Hun alternatief is dat de meting van de armoede in de wereld zou moeten vertrekken van een duidelijke conceptualisering van wat het betekent om extreem arm te zijn, bijvoorbeeld in termen van ondervoeding, geen onderdak hebben, en andere absolute basisbehoeften niet vervuld zien. Zij stellen voor om door een internationale dialoog zo’n armoededefinitie op te stellen. Eens we het ruwweg eens zijn over onder welke condities we iemand als arm beschouwen, kunnen we dat vertalen in een financieel bedrag op het lokale niveau. Alleen met een dergelijke methode zullen we uiteindelijk op een zinvolle manier een schatting kunnen maken van het aantal armen.

Echter, zolang de Wereldbank haar huidige methodes hanteert, moeten we kritische zijn over wat als neutrale feiten wordt gepresenteerd. En onderzoekers, of ze nu in de Wereldbank werken of aan universiteiten, moeten ophouden te pretenderen dat er geen politieke en retorische dimensies zijn aan economische theorieën en beleid, en de statistieken waarop ze gebaseerd zijn.